

Голові разової
спеціалізованої вченої ради
в Національному університеті
«Одеська політехніка» доктору
економічних наук, професору
Ковтуненко Ю.В.

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента Ковалик Оксани Анатоліївни, кандидата економічних наук, доцента кафедри міжнародного менеджменту та інновацій Національного університету «Одеська політехніка»

на дисертацію Алнуаймі Алі Джума Алі Саллам «Інноваційний розвиток підприємства в умовах інклюзивної економіки», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду Національного університету «Одеська політехніка» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07 – Управління та адміністрування за спеціальністю 073 – Менеджмент.

1. Актуальність теми дослідження

Інноваційний розвиток підприємства в умовах інклюзивної економіки є одним із ключових напрямів сучасної економічної думки та управлінської практики. Його актуальність зумовлена глибинними трансформаціями глобального ринку праці, що виникли під впливом цифровізації, автоматизації бізнес-процесів, розвитку дистанційної зайнятості та розширення можливостей участі різних соціальних груп у трудовій діяльності.

Зміни у структурі зайнятості, спричинені розвитком цифрових технологій, зумовлюють поступовий перехід від традиційних форм організації праці до більш гнучких, віддалених, проектно-орієнтованих моделей співпраці. Водночас процеси глобалізації ринків праці супроводжуються зростанням соціальної нерівності та ризиком маргіналізації окремих груп населення. Це актуалізує необхідність інклюзивного підходу до управління розвитком підприємств, що передбачає створення рівних можливостей для всіх працівників незалежно від їхніх фізичних, соціальних чи географічних обмежень. Інклюзивна економіка стає не лише соціальним імперативом, а й дієвим механізмом розширення кадрового потенціалу, стимулювання інновацій та підвищення стійкості підприємств до глобальних викликів.

Інноваційний розвиток у таких умовах має розглядатися як системний процес, що поєднує технологічні, організаційні та соціальні зміни. Важливу роль при цьому відіграють цифрові інструменти управління, які забезпечують інтеграцію віддалених працівників, ефективну комунікацію, координацію проєктів та формування інклюзивного корпоративного середовища.

Таким чином, дослідження інноваційного розвитку підприємства в умовах інклюзивної економіки, з урахуванням глобалізації ринків праці та цифровізації, є надзвичайно актуальним. Воно спрямоване на пошук ефективних моделей управління, що забезпечують поєднання соціальної відповідальності, інноваційної активності й економічної результативності підприємств у цифровій та інклюзивній економіці майбутнього.

Наукова новизна теми підсилюється використанням кейс-стаді підходу, який забезпечує глибоке дослідження практичних аспектів інноваційного розвитку підприємств різних типів і розмірів, а також дозволяє апробувати запропоновані автором управлінські рішення в реальних умовах.

Дисертаційна робота Алнуаймі Алі Джума Алі Саллам виконана у відповідності до планів науково-дослідних робіт Національного університету «Одеська політехніка» за 2021-2024 рр., а її результати враховано у 2-х НДР: «Менеджмент як фактор сталого розвитку в координатах парадигми економічних систем» (№ДР 0118U006802, 2018-2022 рр.), «Стратегічні імперативи менеджменту організацій в умовах глобалізаційних ризиків та кризових явищ» (№ДР 0123U101755, 2023-2026 рр.).

Можна підсумувати, що тема дисертації є актуальною.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові результати, положення та рекомендації, представлені у дисертації Алнуаймі Алі Джума Алі Саллам, характеризуються високим ступенем обґрунтованості та достовірності. Це забезпечено застосуванням комплексного методологічного інструментарію, який відповідає поставленій меті, логіці та завданням дослідження. У роботі використано сукупність теоретико-методологічних, аналітичних, інтерпретаційно-оціночних, емпіричних і практично-орієнтованих методів, що дозволило отримати глибокі та системні наукові результати.

Теоретичні висновки ґрунтуються на широкій інформаційній джерельній базі, яка включає 283 найменування використаних джерел, серед яких – праці провідних базі і зарубіжних учених, статистичні матеріали, офіційні аналітичні звіти та результати власних досліджень автора. Обґрунтованість отриманих результатів підтверджується логічною структурою дисертації, висновки до кожного розділу відображають взаємозв'язок між теоретичним аналізом, моделюванням процесів і практичними рекомендаціями.

Достовірність результатів підтверджена їх апробацією – через наукові публікації, доповіді на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, упровадження у навчальний процес Національного університету «Одеська політехніка», що засвідчено відповідними офіційними документами.

Таким чином, отримані у дисертації наукові положення та висновки відзначаються внутрішньою логічною цілісністю, науковою обґрунтованістю, достовірністю й підтвердженою практичною цінністю.

3. Основні наукові результати дисертації

У дисертаційному дослідженні поглиблено й обґрунтовано концептуальні засади інноваційного розвитку підприємства в умовах інклюзивної економіки, де ключовими детермінантами виступають компетентнісний підхід, соціальна спрямованість управління та розвиток людського потенціалу як основа інноваційної динаміки. Запропоновано комплексну науково-методичну систему управління інноваційною діяльністю, орієнтовану на стимулювання творчості, ініціативності та інтелектуального потенціалу працівників в умовах зростання невизначеності зовнішнього середовища.

Уточнено поняття інклюзивної економіки шляхом виокремлення її функціональних процесів (зокрема, інклюзивної зайнятості та цифрової доступності) і структурних складових (ринок праці, політика DEI, цифрова рівність). Введено нову типологію протиріч між інноваційністю та інклюзивністю у бізнес-моделях підприємств.

Розроблено авторські методичні підходи до комплексного оцінювання потенціалу інклюзивної зайнятості та її впливу на інноваційний розвиток підприємства. Оцінювання здійснюється за вісьмома вимірами інклюзивності (кадровий добір, корпоративна культура, навчальні програми DEI, зворотний зв'язок працівників, фізичне та технологічне середовище, політики рівних можливостей тощо), що забезпечує інтеграцію кількісних і якісних показників у процесі прийняття управлінських рішень.

Розроблено структурно-логічну модель стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства, побудовану на синергії інклюзивного базису та компетентнісного підходу. Визначено, що інклюзивний базис є системою принципів, компетенцій і механізмів залучення працівників до процесів інновацій, а його формування передбачає інтеграцію soft DEI-компетенцій у професійні профілі та інституціоналізацію цифрового менторства.

Створено та обґрунтовано аналітичний інструментарій оцінювання чинників інноваційного розвитку, який включає механізми вимірювання залученості персоналу, відбору освітніх платформ з орієнтацією на інклюзивність, інструменти зворотного зв'язку та соціальних ініціатив. Доведено, що інклюзивна зайнятість виконує роль стратегічного ресурсу організаційної трансформації, підвищуючи рівень соціального капіталу, гнучкості та інноваційної спроможності підприємства.

Запропоновано механізм формування інклюзивно-інноваційних компетентностей, який має трирівневу структуру – індивідуальний, організаційний і секторальний рівні – та логіку управлінських дій із системою показників досягнення результатів на кожному етапі. Це дає змогу відстежувати динаміку розвитку персоналу, коригувати освітні траєкторії та підвищувати ефективність управління інноваційними процесами.

Удосконалено теоретичні уявлення про інноваційний розвиток як інтеграцію технологічних, організаційних і соціальних трансформацій. Інновації розглянуто як механізм упровадження принципів справедливості, участі та рівного доступу, що відображають сутність інклюзивної економіки. Систематизовано науковий базис інноватики з урахуванням інклюзивного

підходу, класифіковано типи інклюзивних інновацій – від адаптаційних до цифрово-інклюзивних і універсально-дизайнерських.

4. Достовірність результатів та їх відображення в публікаціях

Достовірність наукових результатів дисертації Алнуаймі Алі Джума Алі Саллам, забезпечує система методів дослідження, широка та якісна інформаційно-статистична база дослідження, що характеризується репрезентативністю та актуальністю.

Кожен з результатів дослідження, віднесений до елементів новизни, висвітлено у 12 наукових публікаціях, які включають: 1 одноосібний розділ у колективній монографії; 1 статтю у періодичному науковому виданні Scopus; 3 статті у наукових фахових виданнях України категорії Б, що включені у міжнародні наукометричні бази; 7 тез доповідей на наукових конференціях. Загальний обсяг публікацій складає 6,19 д.а., з яких 4,79 д.а. належать особисто автору.

5. Практичне значення та впровадження результатів

Практичне значення отриманих у дисертації результатів підтверджується їх успішним впровадженням у діяльність підприємств і закладів освіти. Зокрема, у ТОВ «РЕФ Холод» (довідка № 2 від 17.01.2025 р.) реалізовано запропоновані автором рекомендації щодо використання та оцінювання інклюзивної зайнятості як ефективного інструменту активізації інноваційного розвитку підприємства. У ТОВ «Експедитор» (довідка № 1 від 03.01.2025 р.) впроваджено рекомендації з формування інклюзивного базису компетентнісного управління, що сприяло вдосконаленню системи управління та підвищенню її адаптивності до змін зовнішнього середовища. Теоретичні, методичні та аналітичні напрацювання дисертації впроваджено в освітній процес Національного університету «Одеська політехніка» МОН України (акт впровадження № 16/81-06 від 06.01.2025 р.) – у навчально-методичних матеріалах двох дисциплін: «Реінжиніринг бізнес-процесів», «Менеджмент соціально орієнтованих та інклюзивних проєктів», «Менеджмент змін у непередбачуваних умовах».

6. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Дисертація Алнуаймі Алі Джума Алі Саллам на тему «Інноваційний розвиток підприємства в умовах інклюзивної економіки» відповідає вимогам академічної доброчесності. Використані ідеї, висновки і тексти інших авторів належним чином відзначені посиланням на відповідне джерело. В дисертації порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації) не виявлено.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

1. Розроблена структурно-логічна модель управління інноваційним розвитком через інтеграцію інклюзивного базису в систему формування компетентностей чітко окреслено зміст інклюзивного базису та його роль у

процесі формуванні компетентностей, проте не визначено послідовності етапів упровадження, індикаторів ефективності та способів вимірювання розвитку soft DEI-компетенцій. Через це модель виглядає концептуально сильною, але недостатньо операціоналізованою для практичного застосування.

2. Опис формування інклюзивно-інноваційних компетентностей у дисертації представлено досить детально: визначено принципи рівного доступу, адаптивного навчання та інтеграції цінностей інклюзії, розроблено багаторівневу структуру механізму (особистісний, організаційний, секторальний рівні), визначено етапи, індикатори та інструменти (карти компетенцій, e-learning, менторство, інноваційні майстерні). Проте доцільно було б його доповнити механізмом зворотного зв'язку та самооцінювання компетентностей, який би дозволяв працівникам і керівникам оцінювати рівень розвитку інклюзивно-інноваційних компетенцій у динаміці.

Зауваження не знижують наукової цінності дисертації.

8. Загальний висновок

Дисертація Алнуаймі Алі Джума Алі Саллам, яка виконана на актуальну тему, що має значну наукову та практичну цінність, є самостійно виконаною завершеною науковою працею, в якій запропоновано вирішення важливого наукового завдання, що має важливе наукове й прикладне значення для менеджменту.

У дисертації Алнуаймі Алі Джума Алі Саллам чітко окреслено об'єкт, предмет, мету, завдання та наукову гіпотезу дослідження, що свідчить про логічну цілісність і послідовність наукового пошуку. Отримані результати мають системний характер, узагальнені у вигляді теоретичних положень та обґрунтованих практичних рекомендацій щодо їх застосування в управлінській діяльності. Структура, зміст та оформлення роботи відповідають установленим вимогам до дисертаційних досліджень, а також демонструють високий рівень наукової підготовки здобувача й дотримання принципів академічної доброчесності.

Тема дисертації, її зміст, логіка викладу, рівень наукової новизни відповідають спеціальності 073 – Менеджмент галузі знань 07 – Управління та адміністрування.

Враховуючи актуальність теми, наукову новизну і практичну спрямованість дослідження, вагомий особистий внесок автора у розв'язання важливого наукового завдання, високий рівень проведених теоретичних і емпіричних досліджень, успішне практичне впровадження і належну опублікованість результатів, а також глибоке володіння здобувачем методологією наукової діяльності, дістало висновку, що дисертація Алнуаймі Алі Джума Алі Саллама на тему «Інноваційний розвиток підприємства в умовах інклюзивної економіки» відповідає вимогам, визначеним Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами) «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора

філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

Автор роботи – Алнуаймі Алі Джума Алі Саллам – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – Менеджмент.

Офіційний рецензент:

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародного менеджменту та інновацій
Національного університету «Одеська політехніка»

Оксана КОВАЛИК